

Gülsabah Amirova

<https://orcid.org/0000-0003-0256-3934>

PhD student, ADA University, Azerbaijan, gnamirova@gmail.com

Atf Künyesi | Citation Info

Amirova, G. (2023). Modern Eğitim Sisteminde Profesyonel Uzmanların Eğitimi. *Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi*, 10(2), 545-554.

**Modern Eğitim Sisteminde Profesyonel
Uzmanların Eğitimi**

Öz

Eğitim sadece toplumun durumunu ve gelişiminin yönünü yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda üzerinde güçlü bir etki yaratma fırsatlarını da yakalar. Bununla birlikte, bilim ve kültürün bir parçası olarak eğitim, gelişimini teşvik eden, kişiliğin oluşumunu etkileyen ana araçtır. Nitelikli profesyonellerin eğitimi, XXI. yüzyılın en önemli alanlardan biridir. Eğitim kurumlarında gelecekteki bir uzmanın mesleki yetkinliklerinin sürekli gelişimi için sağlıklı bir temel oluşturulmuşsa, iş hayatında yüksek mesleki niteliklere sahip uzmanlardan bahsedebiliriz. Profesyonellerin mesleki yeteneklerinin oluşumuyla ilgili sorular şu anda dünya çapında birçok araştırmacının ilgisini çekmektedir. Müfredatı hazırlarken, daha geniş bir yetkinlik ve beceri yelpazesini hesaba katmak, problemleri çözenin standart olmayan yollarını bulmak, bir takımında çalışabilme ve diğer benzer niteliklere sahip olma becerisi göz önünde bulundurulmalıdır. Eğitimin kalitesi, tüm eğitim sisteminin ve bireysel konularının ayrılmaz, temel bir parçasıdır. Yeni öğrenme teknolojilerine hakim olmak, öğretmenleri sürekli olarak kendileri üzerinde çalışmaya, yeni alışkanlıklar edinmeye, profesyonel değişim yapmaya teşvik eder. 21. yüzyılın öğretiminin ilkeleri, araştırmaya dayalı öğrenmeyi, eğitimin bireyselleştirilmesini, edinilen bilginin değerlendirilmesini, modern yaratıcı öğretmenin gelişim yönlerinin belirlenmesini içerir.

Anahtar Kelimeler: eğitim sistemi, eğitim sonuçları, XXI yüzyılın uzmanları, mesleki nitelikler, yumuşak beceriler

Training of Professional Specialists in the Modern Education System

Abstract

Education not only reflects the state of society and the direction of its development, but also makes it possible to exert a strong influence on it. Education as a part of science and culture is the main tool contributing to its development, influencing the formation of personality. The training of qualified specialists is one of the most important problems of the XXI century. If a healthy foundation has been created in educational institutions for the continuous development of professional competencies of a future specialist, then we can talk about specialists with high professional qualifications. The issues of the formation of professional abilities are currently of interest to many researchers around the world. When preparing the curriculum, taking into account a wider range of competencies and skills, finding non-standard ways to solve problems, the ability to work in a team and having other similar qualifications should be taken into account. The quality of the education is an integral, essential part of the entire education system and its separate sub-components. The principles of teaching of the 21 century include research-based learning, individualization of education, evaluation of acquired knowledge, determination of the development directions of the modern creative teacher.

Keywords: *educational system, educational results, specialists of the XXI century, professional qualifications, soft skills*

Giriş

Nitelikli profesyonellerin eğitimi, XXI. yüzyılın yükseköğretimindeki en önemli alanlardan biridir. Eğitim kurumlarında gelecekteki bir uzmanın mesleki yetkinliklerinin sürekli gelişimi için sağlıklı bir temel oluşturulmuşsa, iş hayatında yüksek mesleki niteliklere sahip uzmanlardan bahsedebiliriz. Bugün eğitimde toplum geliştikçe sınırlı mesleki eğitim umut verici kabul edilemez ve önümüzdeki yıllarda gelişim düzeyini belirlemek kolay değildir. Bu, eğitim biçimlerinin ve türlerinin geniş çapta çeşitlendirilmesi, multidisiplinerliğin tanıtılması, çok değişkenli olmanın yanı sıra öğrencilere en uygun aralığı seçmeleri, mesleki gelişim sürecinin yumuşak bir şekilde renklendirilmesi anlamına gelir. Bologna Antlaşması'nın öngördüğü bu noktalar, Avrupa eğitim alanının bir parçası olan ülkelerin eğitim programlarına

yansıtılmaktadır. Eski Sovyetler Birliği ülkelerinin Bologna sistemine katılımı, eğitim sürecinde bir dizi temel sorunun varlığını ortaya koymaktadır. Bu nedenle, öğrenci pasif bir öğrenme nesnesinden sürecin aktif, maksatlı, bağımsız bir öznesine dönüşmeli, seçilen meslekte neyi başaracağını, tam olarak neyi ve hangi seviyede, nasıl öğreneceğini, ustalaşacağını, tüm bunları nasıl uygulayacağını bilmeli, yeteneklerini bilinçli olarak kavramalıdır. Bunları dikkate alarak, yüksek ve orta öğretim kurumlarında öğrenim sürecinin, öğrencinin aktif yaşam pozisyonunun oluşumuna, bireysel kişilik gelişimi için bireysel bir strateji projesinin geliştirilmesine ve mesleki başarıya ulaşmaya odaklanması gerektiğini söyleyebiliriz. Sanayi toplumundan sanayi sonrası ve bilgilendirici topluma geçiş, bilginin ortaya çıkmasının ve yayılmasının önemli bir rol oynadığını kanıtlamaktadır. Bilginin önemini arttırmak, bilginin sabit sermayeye kademeli olarak dönüştürülmesi de eğitimin insanların yaşamlarındaki rolünü temelden değiştirmektedir. Teknolojik gelişmelere paralel olarak ülkelerin iş piyasası, ekonomisi, işsizlik oranı ve ulusal kalkınmaları etkilenmiştir. Aynı zamanda, teknolojideki hızlı değişimlerle birlikte iş piyasasında kesin ve köklü dönüşümler yaşanmış, iş becerileri ve meslekler de çok hareketli bir yapı halini almaya başlamıştır. Bu sebeple ülkeler gelişen dünya ekonomisinde söz sahibi olabilmek, teknolojik gelişmelere ayak uydurmak ve ekonomik kalkınmayı sürdürmek için sadece coğrafi konumları veya yer altı, yer üstü kaynakları ile değil; yetişmiş, nitelikli ve donanımlı insan gücüyle de ön plana çıkmak istemektedirler (Üstün ve Yiğit, 2022).

Eğitim sadece toplumun durumunu ve gelişiminin yönünü yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda üzerinde güçlü bir etki yaratma fırsatlarını da yakalar. Şu anda, eğitim paradigmasında ortaya çıkan bir sonraki güncelleme, insan toplumunun sanayi sonrası döneme geçişinden kaynaklanmaktadır ve bu süreçler uzmanın profesyonellik gereksinimlerini belirlemektedir. Okul çağından itibaren gelecekteki profesyonellerin mesleki gelişim sürecinin çeşitli aşamalarından geçmesi önemlidir. Sanayi sonrası dönemde gerekli uzman statüsünü elde etmek için, sadece mesleki becerilere değil, aynı zamanda talep edilen yeni zamanları yansıtan evrensel yetkinliklere de sahip olmak önemlidir.

Bilimsel çalışmalarda, bir kişinin mesleki gelişim sorununa iki ana yaklaşımı not edebiliriz: mesleğin kişilik üzerindeki etkisini inkar eden yaklaşım (F. Parsons ve takipçileri), yetkinliğine göre kişinin yeteneklerine karşılık gelen mesleğin seçimini varsayar (Mann, 1954). gelişim teorisi, mesleki faaliyetin kişilik gelişimi üzerindeki etkisini kabul ederek çeşitli alanları (psikanalitik, karar teorisi, tipolojik anlamda gelişim teorisi) inceler. Aynı zamanda, bugün bilimsel literatürde “mesleki gelişim”, “profesyonelliğin arttırılması” (M. Arthur, B. Lawrence, D. Holl) kavramlarıyla aynı sıraya konan “kariyer” teriminin de kullanıldığını

kaydedelim (Lawrence, 2011); bu, bir kişinin çalışma hayatında (D. Syuper) kariyer ilerlemesinin sırasını, bir kişinin iş deneyiminin sırasını ifade eder.

Mesleki ve kişisel gelişimin yakın ilişkisi, son dönemin pedagojik ve psikolojik literatüründe kendini gösterir ve bu da uzmanların “mesleki ve kişisel gelişim” kavramının ortaya çıkmasına neden olur. Birçok araştırmacı, bireyin mesleki gelişiminin, mesleki seçimin kişisel psikolojik yetkinliklere (Y. Klimov, I. Şemsutdinova, A. Markova) bağlı olarak gerçekleştirilebileceğini iddia etmektedir (Markova, 1983). V. Bodrov, A. Verbitsky, M. Tezcan, N. Levianova, Z. Elçiçek çalışmalarında özün ve aşamaların izlenmesiyle bireyin mesleki gelişiminin zorlukları araştırılmıştır ve L. Mitina'nın çalışmalarında tam mesleki gelişim teorisi sunulmaktadır (Mitin, 2014).

1.Öğrencilerde mesleki becerilerin oluşumu

Gelecekteki profesyonellerin mesleki yeteneklerinin oluşumuyla ilgili sorular şu anda dünya çapında birçok araştırmacının ilgisini çekmektedir. Gelecekteki uzmanlara evrensel yetkinliklerin aşılması sorunu 2010 yılında uluslararası bir bilim projesi olan XXI. Yüzyıl Becerilerinin Değerlendirilmesi ve Öğretilmesi (Assessment and Teaching of 21st Century Skills –ATC21S) çerçevesinde ortaya konmuştur (Griffin, Care ve Wilson, 2017).

Önerilen yeni eğitim sistemi projesinin yazarları, üç büyük bilgi teknolojisi şirketinin (Microsoft, Cisco, Intel) başkan yardımcılarıydı. Okulların ve üniversitelerin mezunlarını sanal işlere ve yeni üretim sistemine hazırlayamadıklarına dikkat çeken proje yazarları, bu durumun gelecekte sorunlara neden olacağını söyledi. Profesör Patrick Griffin, farklı tarihsel aşamalarda insan işyerinin değiştiğine (çiftlik-fabrika-ofis) dikkat çekiyor, eğitim sisteminde aynı değişikliğe duyulan ihtiyaçtan bahsediyor ve aksi takdirde insanları hayata hazırlamanın imkansızlığı sonucuna varıyor (Griffin, [http:// www.edutainme.ru/post/griffin/](http://www.edutainme.ru/post/griffin/)). Uzmanların mesleki becerilerini şekillendiren uluslararası uzman Patrick Griffin, bugün vurgulamanın “eleştirel düşünme, işbirlikçi faaliyetler ve iletişim, işe yaratıcı yaklaşım” lehine yapılması gerektiğine işaret ediyor. Uluslararası uzmanlar, eleştirel düşünme alışkanlıkları, karmaşık konuların ele alınması ve işbirlikçi faaliyetler için komplekse dahil edilmekte olup, “karmaşık konuların ele alınmasının toplu alışkanlığı” olarak adlandırmaktadırlar (Griffin, Care ve Wilson, 2017). 2010 yılında başlatılan bu proje 6 ülkeyi (Avustralya, Singapur, Portekiz, Finlandiya, İngiltere ve ABD) birleştirdi. Daha sonra projeye yeni üye ülkeler girdi ve şu anda bu dev projeye 20'den fazla ülke katıldı.

Patrick Griffin'in teorisi, aslında, çevrimiçi öğrendiklerimizin şu anda var olan birçok mesleğin yerini alabileceğini açıklamaya çalışmaktadır. Okuryazarlık kavramının bir parçası olan yazma, okuma ve sayma yeteneği önemlidir, ancak modern dünyanın talepleri için yeterli

değildir. Bu nedenle, eğitim programlarını hazırlarken, daha geniş bir yetkinlik ve beceri yelpazesini hesaba katmak gerekir – problemleri ve soruları çözenin standart dışı yollarını bulmak, bir takımında çalışabilme ve benzer niteliklere sahip olma becerisi. XXI. yüzyılda Patrick Griffin'in teorisi, bir dizi ünlü üniversitenin programlarında yerini çoktan bulmuştu (Griffin, *Shkolam*). Dijital çağ, yaşamları ve ekonomileri kapsamlı bir şekilde etkileyerek önemli değişikliklere neden oluyor. İnsanlar ve hatta ülkeler arasındaki maddi, entelektüel ve teknolojik uçurum gittikçe daha da derinleşiyor. Bu bağlamda, insan aktivitesi, koşullara göre dönüştürücü güç, değişime uyum sağlama, eğitim alma ve yeniden öğrenme yeteneği (Dautova, 2018). özel önem kazanmaya başlar. Bir kişi, içinde bulunduğu ortamın karmaşıklığına cevap vermeli, bilgiyi eleştirel bir şekilde bağımsız olarak ele alma, personelin bir parçası olarak çalışma, başarıya, sonuca, güçlü iradeye, liderlik niteliklerine ve sorumluluğa kadar çalışma ihtiyacının farkında olmalıdır. Kısacası, iş sunanlar, faaliyet türüne bakılmaksızın başarıyı garanti eden “yumuşak beceriler” (yumuşak alışkanlıklar) ile daha çok ilgilenirler.

Geçen yüzyılın sonundan itibaren araştırmacılar mesleki becerilerin iş faaliyetleri üzerindeki etkisi ile ilgileniyorlar. Bu sorun özellikle hızla gelişen ülkelerin (Kanada, Çin, ABD, Kore ve diğer) araştırmacıları için geçerlidir. Daha sonra, diğer gelişmiş ülkeler bu yönde eğitim içeriğini değiştirme fikrine devam ettiler, eğitim yöntemleri ve biçimleri işgücü piyasasının taleplerine uyum sağlamaya başladılar. Şu anda bu konuyla ilgilenen araştırmacılar, XXI. yüzyılın insan yetkinliklerinin oluşumunun altında hangi yöntem ve biçimlerinin bulunduğunu araştırıyorlar. Aynı zamanda araştırmacılar, gelecekteki toplumun hangi özelliklerinin eğitim içeriğinde olacağına ilgi duyuyorlar.

İhtiyaç duyulan becerilerin sınıflandırılmasının geliştirilmesinin zor bir konu olduğu unutulmamalıdır. Her ülkenin kendi yetkinliklerini sunduğu ve bu niteliklerin sıklıkla değiştiği gerçeği, istenen becerilerin bir listesini oluşturmayı zorlaştırmaktadır. UNESCO Uluslararası Eğitim Kalitesi Örgütü tarafından hazırlanan belge, Birleşik Krallık'ın (Kuzey İrlanda ve İskoçya), Norveç, Avustralya, Endonezya, Singapur, Namibya ve Güney Afrika'nın eğitim politikalarında temel yetkinlikleri en yüksek nitelikler olarak listelemektedir. Söz konusu listeden, daha sık karşılaşılan birkaç yetkinliği ayırt edebiliriz (Mejdunarodnoye byuro)

1. Bilişsel yetkinlikler (eleştirel düşünme, problem çözme), bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma becerisi;
2. İletişimsel yetkinlikler (sosyal etkileşim, takım çalışması, işbirliği)
3. Kişinin kişisel nitelikleri (özellikleri)

Rus araştırmacılar gelecek uzmanların yetenekleri ve evrensel yetkinlikleri hakkında bilimsel çalışmaları analiz ettiler ve 200 yetkinliğin bir listesini derlediler (Fumin, Dobryakova ve Barannikov 2018). Burada eşanlımlı ifadelerle evrensel yetkinlikler, yumuşak beceriler yansıtılır. Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü (OECD) ile birlikte "Eğitim-2030" projesinin yazarları H. Fadel, M. Byalik ve B. Trilling çalışmanın sonucu olarak 32 yetkinlik modeli geliştirmiş ve XXI. yüzyılın eğetiminin oluşumunda dünya çapında dayanışma olduğunu iddia ediyorlar. Harvard Eğitim Programları Merkezi'nin XXI. yüzyılın eğitimi konusundaki eğitim programlarının dört aşaması hakkındaki önerisi de ilgi çekicidir (Fadel, Byalik ve Trilling, 2018). Merkezin sınıflandırması aşağıdaki gibidir:

1. Bilgi (bildiğimiz ve anladığımız)
2. Yetkinlikler (bilgiyi nasıl kullanırız)
3. Karakter (dünyayla nasıl davrandığımız ve iletişim kurduğumuz)
4. Meta öğrenme (nasıl yargıladığımız ve uyum sağladığımız)

Melbourne Üniversitesi (Avustralya) profesörü Patrick Griffin, XXI. yüzyılın insanların 10 yetkinliğini vurgulamakta ve bunları dört kategoriye ayırmaktadır (Poisk i izmeneniye navikov):

1. yaratıcılığı, eleştirel düşünmeyi, problem çözmeyi ve karar vermeyi yansıtan düşünme yöntemleri;
2. etkileşim ve bağlantının olduğu çalışma yöntemleri;
3. bilgi ve iletişim teknolojileri ve bilgi okuryazarlığı gibi iş ekipmanlarının kullanımı;
4. meslek seçimi, kişisel ve sosyal sorumluluk gibi hayati yetkinlikler

Bazı araştırmacılar, gelecekteki toplumda istihbarat ve eğitimin ulusal zenginlik grubuna gireceğini, bir kişinin fiziksel ve ruhsal sağlığının, bir birey olarak gelişmesinin, derin ve esnek profesyonelliğin, yaratıcılığa olan ilginin, standart dışı sorunların çözümünde yetkinliğin ilerlemenin önemli faktörleri olacağını savunuyorlar (Dautova, 2018). Halkla ilişkiler sistemindeki değişiklikler, eğitim sistemlerine önemli reformlar gerektirmekte ve yeni bir tarihi aşamaya (sanayi sonrası dönem) ayak uydurma ihtiyacını ortaya koymaktadır. XXI. yüzyılda tüm ülkelerin siyasetinde yüzyılın taleplerine hazırlıklı olmak önemlidir ve burada eğitim olağanüstü bir rol oynamaktadır (Bëndəliyeva, 2022).

Sanayi toplumundan sanayi sonrası ve bilgi dönemine geçiş, bilginin ortaya çıkmasının ve yayılmasının önemli bir rol oynadığını kanıtlamaktadır. Bilginin önemini arttırmak, bilginin sabit sermayeye kademeli olarak dönüştürölmesi de eğitimin insanların yaşamlarındaki rolünü temelden değiştirmektedir. Bazı araştırmacılar, öğrencilerin XXI.

yüzyılın becerilerine hakim olmaları için öncelikle tüm eğitim sisteminin dönüşümü yapılması gerektiğine işaret etmektedir. Bu bağlamda, eğitim kurumlarında insan sermayesinin artırılması, öğretmenlerin bu becerileri edinmeleri için hazırlanması, okullararası mesleki işbirliğinin genişletilmesi gerekmektedir (Saavedra ve Opfer, 2012; Ələkbərova 2017).

2. XXI. Yüzyılın Eğitimini XX .Yüzyılın Eğitiminden Ayıran Ana Özellikler

Eğitimin kalitesi, tüm eğitim sisteminin ve onun kontrol sistemi de dahil olmak üzere bireysel konularının ayrılmaz, temel bir parçasıdır. Eğitim sadece toplumun durumunu ve gelişiminin yönünü yansıtmakla kalmaz, aynı zamanda üzerinde güçlü bir etki yaratma fırsatlarını da yakalar. Bununla birlikte, eğitim, bilimin ve kültürün ayrılmaz bir parçası ve gelişimini teşvik eden, kişiliğin oluşumunu etkileyen ana araçtı. Dünyada meydana gelen birçok süreç, bilimsel devrimler ve birçok başarı, eğitim kalitesinin göstergesi ile bağlantılıdır (Ələkbərova, 2017).

XX. yüzyılın eğitimini XXI. yüzyılın eğitiminden ayıran temel özellikler nelerdir? Farklı yüzyılların oluşumundaki farklılıklar bu şekilde gruplandırılabilir:

1. XX. yüzyılın eğitiminde, yaklaşık olarak aynı yaş ve bilgi düzeyine sahip bir izleyici, XXI. yüzyılda farklı yaş ve bilgi düzeyindeki bir izleyici kitlesiyle değiştirilir;
2. Eğitimde sınıf öğrenme sisteminin yeri, eğitim sürecinin bireysel planlamasının yerini alır;
3. Daha önce eğitimci bilgi aktarımında aracı olarak hareket ettiyse, şimdi zaten bilgi ve eğitim ortamının organizatörü, öğrenci hareketinin yönlendiricisi olmuştur;
4. XX. yüzyılın eğitiminde bilgi kaynakları sınırlıdır, ancak XXI. yüzyılın eğitiminde bilgi kaynakları sınırlı değildir;
5. Öğretmen tarafından sağlanan hazır bilgi ve eğitim ortamı, yeni yüzyılda öğretmenler ve öğrenciler tarafından ortaklaşa oluşturulan kapsamlı bilgi ve eğitim ortamı ile değiştirilmektedir;
6. Öğrencinin pozisyonu-hazır bilginin tüketicisinin pozisyonuydu, şimdi öğrencinin pozisyonu bağımsız anlayışın pozisyonudur;
7. Eğitim içeriği ders kitaplarına ve müfredatlara yansdı, şimdi eğitim içeriği sürekli güncelleniyor, destekleniyor, çeşitli kaynaklardan ediniliyor, değişiyor;
8. XX. yüzyılda eğitim, öğrencilere zaten bilinen bilgi, alışkanlıklar ve becerilerin aktarılmasıdır, XXI. yüzyılda eğitim, öğrencilerin içinde anlamlı, sosyal ve manevi bir kültür oluşturmayı amaçlayan bir dünya imajının yaratılmasıdır.

Öğretmen ve öğrenci rollerinin önemli ölçüde değiştirilmesine vurgu yapıldığında, sanayi sonrası dönemdeki müfredatların eleştirel bir yaklaşım, iletişim, etkileşim ve yaratıcı

alışkanlıklar oluşturmaya odaklanması gerekir. Dolayısıyla bu aşamada kişilerarası ilişkilerin daha doğru bir şekilde oluşturulması gerekecektir.

Sonuç

Yeni öğrenme teknolojilerine hakim olmak, öğretmenleri sürekli olarak kendileri üzerinde çalışmaya, yeni alışkanlıklar edinmeye, profesyonel değişim yapmaya teşvik eder. Araştırmaya dayalı öğrenme, eğitimin bireyselleştirilmesi, öğrenilen bilgiye değer verilmesi (bugün yarın öğretmek için öğrenme) – bunlar XXI. yüzyılın öğretiminin ilkeleridir ve modern, yaratıcı bir öğretmenin gelişim yönlerini belirler. XXI. yüzyılın uzmanlarının yetkinliğinin planlanması, eğitim sürecinde araştırma, araştırma ve problemleri eğitimi yöntemlerinin kullanılmasını içerir. Farklı teknolojilerin ve çalışma yöntemlerinin kullanılması, öğrencilerin aktivitelerini ve öğrenme özgürlüğünü şekillendirir. Öğrencilerin gerekli becerilere sahip olmaları, öğretmenin pozisyonları değiştirmesi talebini de ileri sürmektedir. Öğretmen bir uzman ve bilgi verici olarak değil, moderatör olarak hareket eder, zamana ayak uyduran bir rehberdir. XXI. yüzyıldaki öğrencilerin yetkinliklerini oluşturmak amacıyla eğitim sisteminin yöneliminin değiştirilmesi, örgütsel, usul, içerik ve personel koşullarının kapsamlı bir şekilde yenilenmesini zorunlu kılmaktadır. Düzenleyici belgelerin kompleksi, bilimsel ve metodolojik olarak sağlanması ve eğitim yöntemlerinin günün gereksinimlerine uygun hale getirilmesi, verimli bir öğrenme ortamının oluşturulması, bu yetkinliklerin yetiştirilmesinin koşullarıdır.

Yeni çağın gerektirdiği yetkinlikler çok yönlü ve karmaşık bir sorundur. Bunu çözmek için sadece ayrı bir disiplinin kaynaklarını değil, aynı zamanda deneyimi de kullanmak gerekir. Sonuçlarımıza göre, bu tür hazırlıkların resmi eğitim koşullarıyla sınırlı olmaması, gayri resmi bir eğitim olarak da devam etmesi gerekmektedir. Bizim görüşümüze göre, eğitim sisteminin dönüşümü, ihtiyacının bilinciyle, öğretmen ve öğrencinin eğitim sürecinde yeni bir özünü kabul ederek, motive edici bir ortam yaratarak başlamalıdır. Ülkelerin ulusal eğitim sistemlerinin temel vektörlerinin, uluslararası standartlarda temsil edilen ve gelişmiş ülkelerin olumlu deneyimlerine dayanan XXI. yüzyılın yetkinlikleri çerçevesinde oluşturulması önemlidir.

Kaynaklar

Bəndəliyeva, G. (2022). XXI əsr bacarıqlarına dair beynəlxalq təcrübənin tədqiqi. *Azərbaycan məktəbi.4* (701), 106–112.

Dautova, O. B. *Obrazovatel'naya kommunikasiya. Tradisionniye i innivasionniye technologii.* Kapo, 2018.

Ələkbərova, Ş. (2017). *Təhsilin keyfiyyəti cəmiyyətin inkişafının göstəricisidir. Azərbaycan Respublikası Təhsil İnstitutu. Elmi Əsərlər.* 84, №6, 25-28.

Fadel, Ch., Byalik, M. ve Trilling, B. (2018). *Chetirohmernoye obrazovaniye: kompetensii neobhodımye dlya uspeha.* Tochka.

Fumin İ. D., Dobryakova, M. C. ve Barannikov, K. A. (2018). Universalniye kompetentnosti i novaya gramotnost: chemu uçit segodnya dlya uspeha zavtra. “*Visshaya shkola ekonomiki*”, *Sovremennaya analitika obrazovaniya*, № 2 (19).

Fumin, İ. D. (2019). Prostiye shagi na puti k novomu obrazovaniyu. *Praktiki razvitiya: zamıslı, tehnologii, konteksti: materialı XXV nauchno-prakticheskoy konferensii.* Krasnoyarsk. 5-11.

Griffin P., Care, E., ve Wilson, M. (2017). *Assessment and Teaching of XXIst Century Skills.* Springer.

Griffin, P. Shkolam nujnı analitiki: [http:// www.edutainme.ru/post/griffin/](http://www.edutainme.ru/post/griffin/)

Kompetensii XXI veka v natsionalnih standartah shkolnogo obrazovaniya: “Klyucheviye kompetensii i novaya gramotnost: ot deklaratsii k realnosti” – <https://vbudushee.ru/library/kompetentsii-xxi-veka-v-natsionalnykh-standartakh-shkolnogo-obrazovaniya>.

Lawrence, B. (2011). *Teaching as a career: the facts.* ECU Publications Pre.

Mann, A. (1954). *Yankee Reformers in the Urban Age: Social Reform in Boston, 1880-1900.* Harvard University Press.

Markova, A. K. (1983). *Formirovaniye motivasii ucheniya v shkolnom vozraste*. Prosvesheniye.

Mitin, L. (2014). *Psihologiya liçnostno-professionalnogo razvitiya subyektov obrazovaniya*. Nestor-İstoriya.

Poisk i izmeneniye navıkov XXI veka: <https://intalent.pro/article/poisk-i-izmerenie-navykov-21-veka.html>.

Saavedra, A. R., & Opfer, D. (2012). Learning XXI stcentury skills requires XXIst stcentury teaching. *Phi Delta Kappan*, 94 (2), 8-13.

Üstün, A. ve Yiğit, A. (2022). Mesleki Eğitimde Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri. *International journal of social, humanities and administrative sciences*. 8(54), 827-839.